

Збирка старих штампаних књига

Могуће је претпоставити да су зачеци првобитне Збирке старих штампаних књига Народне библиотеке установљени у време, или у годинама након њеног оснивања, 15 (27) фебруара 1832, иако први помен о њиховој набавци датира из 1838. године. Међутим, тек од почетка седме деценије 19. столећа, када долази до систематског прикупљања ове врсте библиотечке грађе, може се пратити прилив старих штампаних књига у фонд Народне библиотеке. До почетка Првог светског рата број старих штампаних књига је износио 219 примерака, да би се непосредно пред Други светски рат он само незнатно увећао. Мада је успела да избегне озбиљније умањење књижног фонда у току Првог светског рата, изузев нестанка колорисаног примерка Празничног минеја Божидача Вуковића, који је касније доспео у библиотеку Честер Бити у Даблину (W 149), првобитна Збирка старих штампаних књига у потпуности је страдала у пожару изазваном немачким бомбардовањем Београда, у ноћи између 6. и 7. априла 1941. године. Том приликом је, уз најдрагоценију рукописну збирку, у неповрат изгубљено и близу двеста тридесет примерака старих штампаних књига. Убрзо по уништењу зграде Народне библиотеке на Косанчићевом венцу, тадашња управа Народне библиотеке је уз подршку надлежних државних органа и мобилизацију научне, културне јавности и ширих слојева друштва, покренула пројекат систематске обнове књижног фонда, у оквиру којег је посебна пажња посвећена прикупљању рукописних и старих штампаних књига.

Данашња Збирка старих штампаних књига Народне библиотеке Србије садржи стотину једну библиотечку јединицу. Готово читаву Збирку чине издања штампана ћирилским писмом на српскословенском, док је један мањи број књига објављен на другим националним редакцијама старословенског језика. Од српскословенских издања, штампаних у периоду од последње деценије 15. до средине 17. века, у Збирци се чувају најстарије ћирилске књиге које уједно

престављају и једине инкунабуле објављене на јужнословенском простору. То су издања Ђурђа Црнојевића, штампана на Цетињу, непосредно пред турско освајање Зете. Највећи део Збирке чине књиге објављене у Венецији, где је остварена и најобимнија штампарска продукција. Од венецијанских српкословенских издања најбројније су књиге Божидара Вуковића и његовог сина Вићенца, али су, такође, заступљена и ћирилска издања њихових настављача и следбеника: Стефана од Скадра, Јеролима Загуровића, Стефана Паштровића и Бартоломеа Ђинамија. Поред венецијанских, у Збирци се налазе и издања штампана у градовима и манастирима на српском етничком простору под османском влашћу: Горажду, Милешеви, Грачаници, Београду и Мркшиној цркви. Међу књигама које не припадају српској редакцији старословенског језика, претежно су заступљена влашка и руска ћирилска издања, попут Коресијевог <i>Празничног минеја</i> (1580), <i>Требника</i> Јована Матије Басарабе (1635), острошка <i>Библија</i> Ивана Фјодорова (1581), <i>Служабник</i> Петра Могиле (1629) и друга. Изузев ћирилских издања, у Збирци се налази и <i>Tractatus quidam de Turcis</i> (1481), једина инкунабула штампана на латиници, која је уједно и најстарија књига која се чува у њој.